

жала да има съвсѣмъ други резултати.

Но когато и Аздрубалъ, и Махонъ, Аннибалови братя, били убити, а армиитѣ имъ разбити, и самъ Аннибалъ билъ извиканъ отъ Италия въ Африка, тогава вече всичко било загубено за Картагенъ и едничката му надѣжда се заключавала въ Аннибала и армията му, или подобря да кажемъ, само въ Аннибала. И той направилъ всичко, което можалъ,

§ 54.

Общъ изводъ за Аннибала, като полководецъ, и за начина и искуството на водението войната отъ него.

Като съединихме всичкитѣ черти отъ характера и дѣйствиата на Аннибала, нѣка го изобразимъ сега като самостоятеленъ полководецъ, въ пълното развитие на силитѣ и дѣятелността му, а сжщо начина и искуството на водението войната отъ него. При това занимателно и поучително ще бжде да го сравнимъ съ Александра Великий и да укажемъ на чертитѣ както въ сходството, тъй и въ различieto на характера, срѣдствата, обстоятелствата, положението, начина и искуството въ дѣйствиата и на двамата.

И прѣди всичко трѣбва да кажемъ, че и Аннибалъ, както Александръ Великий, сжщо явява въ себѣ си съединение на необикновенни военни дарби, доблѣсти и съвършенства, и въ тѣлесно, и въ душевно, и въ умствено отношение.

Не обладающъ, мислимъ, нито вънкашна красота, нито тѣлесна сила, съ каквито билъ надаренъ Александръ Великий, Аннибалъ обаче, както и Александръ, се отличавалъ съ необикновенно тѣлесно здравие и въ еднаква съ него степенъ билъ въ състояние да принася и принасялъ всевъзможнитѣ промѣнения на въздуха, времето, лишения и трудове.

за да облекчи сждбата на Картагенъ или да одържи побѣда надъ Сципиона. Но щастieto рѣшително му измѣнило: стѣчението на най неблагоприятни обстоятелства обърнало противъ него невѣрнитѣ случайности на сражението, безсилни и безполезни били великитѣ му дарби противъ прѣвратноститѣ на сждбата — и съ побѣдата надъ него отъ Сципиона при Зама рѣшена била и войната, и участъта на Картагенъ.

Но въ напрѣдналата си възраст, както и въ првитѣ години на младостта си, той всѣкога еднакво прѣнебрѣгвалъ удобствата и наслаждениата въ живота, съблюдалъ строга въздържанность и умѣренность, и водилъ животъ прость, суровъ и дѣтеленъ.

Той билъ надаренъ съ душа, ако и не толкова пламена и въсторжна, като Александровата, но сжщо толкова велика, мощна и твърда, дѣятелна и неуморима, изпълнена съ сжщо толкова възвишени и благородни чувства. Както Александръ Великий, той не билъ природно нито жестокъ, нито отмъстителенъ, не билъ тъй сжщо нито коваренъ, нито вѣроломъ, както, отъ ненависть къмъ него, сж го клѣветили римлянитѣ и Титъ Ливий. Ако въ войната въ Италия той и да проявявалъ понѣкога мстителность и жестокость въ отношение на римлянитѣ, той билъ увеличанъ за това отъ джлбоката си ненависть къмъ Римъ, въ която порасналъ и билъ възпитанъ и която още отъ млади години завладяла всичкитѣ способности на душата му. Но той нѣмалъ буйния и раздразнителенъ нравъ на Александра, и макаръ и той да